

Program podpory terénní práce v sociálně vyloučených romských komunitách

Programová teorie

Programová teorie evaluačního výzkumu podle Chena zahrnuje dva modely: *Akční model*, který popisuje průběh intervence, jednotlivé aktivity, procedury a zúčastněné subjekty. *Model změny* charakterizuje proces realizace opatření, zahrnuje vztahy mezi intervencí, determinantami a důsledky programu. Oba modely jsou propojené.

Na základě programové teorie popíši jednotlivé prvky Programu podpory terénní práce v sociálně vyloučených romských komunitách.

Akční model zahrnuje tyto prvky, které se vzájemně ovlivňují:

- **organizace, které implementují program** – samosprávy, obecní a městské úřady, případně NNO.
- **realizátoři programu** – terénní sociální pracovníci, jejich nadřízení (úředníci městského úřadu)
- **spolupráce s přidruženými organizacemi** – komunita: NNO, instituce a organizace, romští poradci.
- **kontext prostředí** – komunita, snaha zapojit do programu co nejvíce osob z lokality, budování struktur a vztahů uvnitř i vně komunity. Nutno brát v úvahu specifické podmínky jednotlivých lokalit. Program je uskutečňován v lokalitách, kde jsou romské komunity.
- **intervenční protokol** – kontaktování klienta terénním pracovníkem a setkávání se s ním. Existuje metodika terénní sociální práce, která zahrnuje tyto nástroje: rozhovor, pomoc s listinami, vyjednávání, doprovod, koordinace, konzultace s odborníky, kontakt s institucemi a organizacemi.
- **cílová populace** – vyhledávání a kontaktování klientů, „kteří pocházejí ze sociálně znevýhodňujícího sociálního prostředí, které jim neumožňuje či velmi ztěžuje dosažení srovnatelného uplatnění v běžném životě...“ Klienti pocházejí zejména z romských komunit.

Model změny představuje kauzální vztahy mezi intervencí, determinantami a výsledky programu.

Kontakt terénního sociálního pracovníka s klientem, využívání metod sociálního poradenství, socioterapeutické pomoci a nedirektivního vedení.

Získání důvěry klienta, postupné proniknutí do problémů klienta, odkrytí jejich příčin, stanovení cíle působení, pomoc.

Vyřešení problémů klienta. Zlepšení sociálních kompetencí klientů

Zvýšení schopnosti klientů účastnit se na aktivitách komunity. Aktivizace a integrace klientů.

Zabránění sociálnímu vyloučení těchto osob.

Zjištění vyplývající z evaluačního výzkumu

Program podpory terénní práce v sociálně vyloučených romských komunitách lze nahlížet ve třech perspektivách. Z hlediska vládní politiky, obecních samospráv a sociální intervence.

Z hlediska *vládní politiky* se podařilo rozšířit počet míst terénních pracovníků. Program selhává ve své funkci stimulovat samosprávní celky, aby podpořily zřizování míst terénních pracovníků a aby věnovaly větší pozornost problémům sociální exkluze.

Z hlediska místních samospráv program selhal ve zprostředkovávání kontaktu mezi klienty a samosprávami, v přípravě specifických programů pro sociálně vyloučené občany. Představitelé samospráv většinou problematiku sociální exkluze nepovažují za dostatečně oprávněnou a nevěnují jí proto velkou pozornost. Terénní pracovníci nemají dostatečné pravomoci.

Z hlediska sociální intervence byly shledány nedostatky v práci terénních pracovníků. Terénní pracovníci se soustřeďují zejména na krátkodobé intervence, neřeší problém dlouhodobé nezaměstnanosti Romů a s nimi související provázané problémy. Při krátkodobém vztahu klienta s terénním pracovníkem nejsou vytvářeny vztahy důvěry a nedochází k aktivizaci klienta. Jako nevhodný se též jeví personální výběr terénních pracovníků a jejich praktické dovednosti a teoretické znalosti. Existují rozpory mezi záměry pracovníků a strategiemi samospráv. Někteří pracovníci těžko získávají důvěru v romské komunitě, což má vliv na jejich schopnost být užiteční při řešení problémů.

Z výše uvedených převážně záporných hodnocení vyplývá, že Program podpory terénní práce v sociálně vyloučených romských komunitách nedostal původně plánovanému modelu změny.